

Európska
komisia

spoločná mena nové príležitosti

JEDNA MENA PRE JEDNU EURÓPU

Cesta k euru

SPOLU
OD 1957

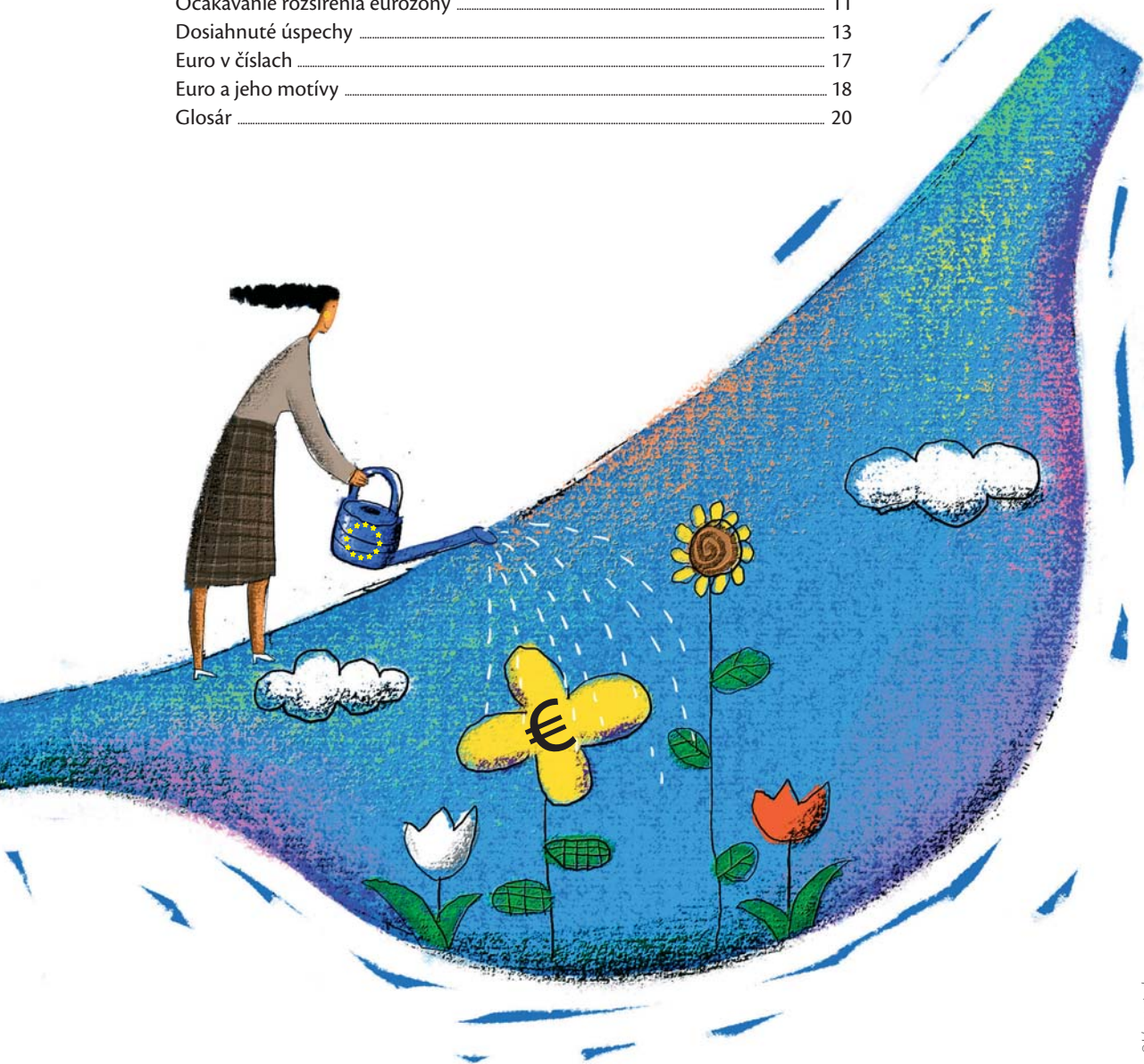

JEDNA MENA PRE JEDNU EURÓPU

Cesta k euru

OBSAH:

Čo je to hospodárska a menová únia?	1
Cesta k hospodárskej a menovej únii: 1957 až 1999	2
Zavedenie eura: 1999 až 2002	8
Riadenie hospodárskej a menovej únie	9
Očakávanie rozšírenia eurozóny	11
Dosiahnuté úspechy	13
Euro v číslach	17
Euro a jeho motívy	18
Glosár	20

Čo je to hospodárska a menová únia?

Vo všeobecnosti je hospodárska a menová únia (HMÚ) súčasťou procesu hospodárskej integrácie. Nezávislé štáty môžu svoje ekonomiky v rôznej miere integrovať na účely dosiahnutia výhod plynúcich z veľkosti, ako je napríklad vyššia interná efektívnosť a väčšia odolnosť voči externým javom. Stupne hospodárskej integrácie možno rozdeliť na šesť krokov.

KROKY HOSPODÁRSKEJ INTEGRÁCIE

1. Preferenčná oblasť obchodovania (so zníženými colnými sadzbami medzi určitými krajinami)
2. Oblasť voľného obchodu (bez colných sadzieb na niektoré alebo všetky tovary medzi zúčastnenými krajinami)
3. Colná únia (s rovnakými externými colnými sadzbami pre tretie krajiny a so spoločnou obchodnou politikou)
4. Spoločný trh (s nariadeniami týkajúcimi sa bežných produktov a voľným pohybom tovaru, kapitálu, osôb a služieb)
5. Hospodárska a menová únia (jednotný trh s jednotnou menou a menovou politikou)
6. Úplná hospodárska integrácia (všetko uvedené vyššie a navyše harmonizované fiškálne a iné hospodárske politiky)

HOSPODÁRSKA INTEGRÁCIA A HMÚ V EURÓPE

Stupeň hospodárskej integrácie sa v rámci Európskej únie líši. Všetky členské štáty EÚ sú súčasťou HMÚ a tvoria spoločný trh, známy ako **jednotný trh**. Všetky tieto krajiny koordinujú tvorbu svojej hospodárskej politiky tak, aby podporovali ciele HMÚ. Prijatie eura je záväzok stanovený v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva (Zmluva alebo **Zmluva o ES**). Viaceré členské štáty sú integrované vo vyššej miere a prijali jednotnú menu – euro. Tieto krajiny tvoria eurozónu a okrem jednotnej meny majú aj jednotnú **menovú politiku**, ktorú riadi **Európska centrálna banka**. Členské štáty, ktoré nie sú súčasťou eurozóny, si ponechávajú vlastnú menu a samostatne riadia svoju menovú politiku. Takže stupeň hospodárskej integrácie v rámci HMÚ je hybridom krokov 4 a 5 vyššie uvedeného zoznamu. Dosiahnutie úplnej hospodárskej integrácie vyžaduje, aby sa všetky členské štáty stali súčasťou eurozóny a zharmonizovali svoje fiškálne politiky vrátane daní a ostatné hospodárske politiky.

Slová vytlačené modrou farbou sú vysvetlené v slovníku na konci.

Staviame na minulosť

Hospodárska integrácia nezávislých štátov nie je novinkou. V rokoch 1865 až 1927 existovala Latinská menová únia tvorená Francúzskom, Belgickom, Švajčiarskom, Talianskom a Gréckom. V rokoch 1873 až 1924 existovala Škandinávská menová únia tvorená Švédskom, Dánskom a Nórskom. Nemecká colná únia, ZOLLVEREIN, je asi jedným z najúspešnejších príkladov – na začiatku, v roku 1834, bol vznik colnej únie medzi nemeckými kniežatstvami, na základe ktorej sa v roku 1875 vyvinula centrálna banka Ríšska banka (Reichsbank) a jednotná mena, ríšska marka (Reichsmark).

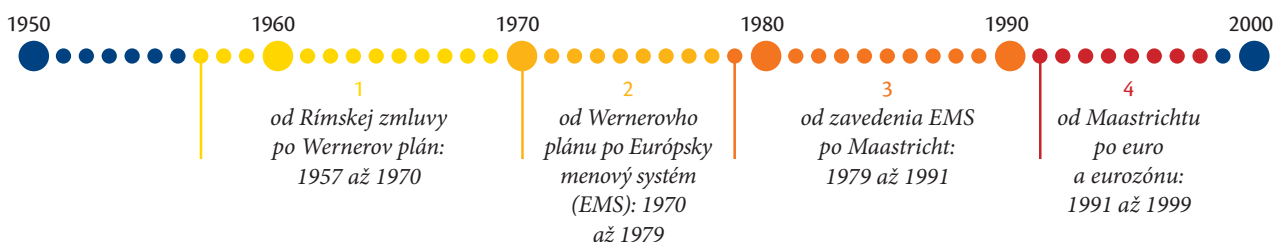
Cesta k hospodárskej a menovej únii: 1957 až 1999

HMÚ predstavovala cieľ Európskej únie, ktorý sa opakovane vynáral od druhej polovice 60. rokov 20. storočia, pretože sľuboval stabilitu meny a prostredie vhodné pre vyššiu rast a vyššiu zamestnanosť. Až do podpísania **MAASTRICHT-SKEJ ZMLUVY** (Zmluva o Európskej únii alebo Zmluva o EÚ) v roku 1992 však cestu blokovali mnohé politické a hospodárske obmedzenia. V priebehu rokov sa vyskytovali rôzne problémy, napr. nedodržovanie politických záväzkov,

rozpory týkajúce sa hospodárskych priorít, nedostatočná hospodárska konvergencia a vývoj na trhoch medzinárodných mien mimo kontroly únie – to všetko hralo svoju úlohu v neúspešnom vývoji smerujúcom k vytvoreniu HMÚ.

Napriek tomu, druhá polovica 20. storočia znamenala pre členské štáty neustálu snahu o hlbšiu hospodársku spoluprácu ako prostriedku na posilnenie politických väzieb medzi nimi a ochranu spoločného trhu.

Cestu k dnešnej hospodárskej a menovej únii možno rozdeliť na štyri fázy

© Európske spoločenstvo

OD RÍMSKEJ ZMLUVY PO WERNEROV PLÁN: 1957 AŽ 1970

Rímska zmluva sa zaoberá peniazmi len okrajovo

Povojnové usporiadanie pre trhové ekonomiky v Európe, Severnej Amerike a Japonsku sa stanovilo **Bretton-Woodskym** systémom, ktorý tvoril medzinárodný rámec pre menovú stabilitu, pričom za rozhodujúci menový štandard boli stanovené zlato a americký dolár. Autori **Rímskej zmluvy** preto predpokladali, že stabilné meny zostanú normou a že vývoj Európy možno bezpečne zaistiť vznikom colných únií a spoločného trhu umožňujúceho voľný pohyb tovaru, služieb, osôb a kapitálu.

Menové výkyvy v druhej polovici 60. rokov 20. storočia

Bretton-Woodsky systém začal vykazovať znaky zaťaženia už v druhej polovici 50. rokov 20. storočia. V rokoch 1968 – 1969 hrozila nová éra menovej instability a turbulencie na trhoch si vynútili revalváciu nemeckej marky a devalváciu francúzskeho franku. Bol tak ohrozený spoločný cenový systém Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorý dovtedy predstavoval hlavný úspech Európskeho hospodárskeho spoločenstva.

vyššie: podpísanie Rímskej zmluvy (25. marca 1957)

nižšie: Pierre Werner

Spoločenstvo požaduje od HMÚ hospodársku prosperitu a politický vývoj

Počas nasledujúcej dekády sa napriek tomuto problematickému pozadiu z veľkej miery podarilo docieľiť vznik colnej únie a Spoločenstvo sa usilovalo stanoviť si nové ciele pre politický vývoj. Barreho plán z roku 1969, ktorý predpokladal väčšiu hospodársku koordináciu, priniesol nové podnety a na summite v Haagu v roku 1969 sa HMÚ stala oficiálnym cieľom. Európski lídri vytvorili skupinu expertov na najvyššej úrovni pod vedením vtedajšieho luxemburského premiéra Pierra Wernera, aby naplánovala spôsob vytvorenia HMÚ do roku 1980.

Wernerov plán – HMÚ v troch etapách

Wernerova skupina predložila svoju záverečnú správu (Wernerov plán) v októbri 1970 a stanovila v nej tri etapy postupu na vytvorenie HMÚ počas desiatich rokov. Konečným cieľom boli neodvolateľne konvertibilné meny, voľný pohyb kapitálu a permanentné zafixovanie výmenných kurzov – alebo možno jednotná mena. Na dosiahnutie týchto predsavzatí plán požadoval tesnejšiu koordináciu hospodárskych politík s rozhodovaním o úrokových mierach a o riadení rezerv na úrovni Spoločenstva, ako aj odsúhlasenie rámca pre národné rozpočtové politiky.

OD WERNEROVHO PLÁNU PO EURÓPSKY MENOVÝ SYSTÉM:

1970 AŽ 1979

Členské štáty mali ohľadom niektorých hlavných odporúčaní plánu názorové rozpory, no v zásade sa v marci 1971 zhodli na troch etapách pristúpenia k HMÚ. Prvá etapa, zacielená na zníženie výkyvov výmenných kurzov, sa mala otestovať, pričom z nej nevyplývali žiadne záväzky vo vzťahu k ďalším etapám.

Wernerova stratégia, žiaľ, považovala pevné výmenné kurzy voči doláru za samozrejmosť. Keď USA v auguste 1971 efektívne prešli na plávajúci kurz dolára, čerstvá vlna trhovej nestability vyvolala tlak na nemeckú marku a skoncovala s nádejami na užšie previazanie mien spoločenstva.

Menový had

Na záchranu situácie v marci 1972 členské štáty vytvorili „menového hada“ ako mechanizmus na riadenie výkyvov svojich mien voči doláru v rámci úzkeho pásma. **Menový had**, postihnutý ropnými krízami, politickými nezhodami a slabosťou dolára, stratil do dvoch rokov mnoho členov a zahŕňal len o trochu väčšie územie, ako bola zóna nemeckej marky tvorená Nemeckom, Dánskom a krajinami Beneluxu.

„Rýchla smrť“ hada však neznižila záujem o vytvorenie oblasti menovej stability. V roku 1977 predložil Roy Jenkins, vtedajší predseda Európskej komisie, nový návrh na vytvorenie HMÚ. Bol prijatý v oklieštenej forme a v marci 1979 zavedený ako **Európsky menový systém (EMS)**, pričom sa doň zapojili meny všetkých členských štátov okrem libry šterlingov.

Roy Jenkins,
predseda Európskej komisie
v rokoch 1977 – 1981

© Európske spoločenstvo

OD ZAVEDENIA EMS PO MAASTRICHT: 1979 AŽ 1991

Prioritou ES sa stala regulácia inflácie

Európsky menový systém (EMS) vychádzal z koncepcie stabilných, ale upraviteľných výmenných kurzov, definovaných vo vzťahu k novovytvorenej európskej menovej jednotke (ECU), čo bola mena založená na váženom priemere koša mien EMS. V rámci EMS boli výkyvy mien regulované prostredníctvom **mechanizmu výmenných kurzov (ERM)** a udržiavali sa v pásme $\pm 2,25\%$ centrálnych kurzov, s výnimkou líry, ktorá smela kolísať o $\pm 6\%$.

Hlavným zámerom EMS bolo zníženie nestability výmenných kurzov, ktorá mala negatívny dosah na obchodovanie, investície a hospodársky rast. Jeho vytvoreniu nepochybne napomohla nová zhoda medzi členskými štátmi, že regulácia inflácie a jej zníženie sa musia stať hospodárskou prioritou. EMS predstavoval radikálne nový smer vývoja, pretože výmenné kurzy sa mohli zmeniť len po vzájomnej dohode zúčastnených členských štátov a Komisie, čo predstavovalo bezprecedentný presun menovej autonómie.

EMS – úspešná dekáda

V prvých rokoch prešiel EMS viackrát reorganizáciou. No v období rokovaní o Maastrichtskej zmluve v rokoch 1990 až 1991 sa EMS už ukázal ako úspech. Krátkodobá volatilita výmenných kurzov medzi menami ES sa značne znížila vďaka konvergujúcim mieram inflácie, regulácii úrokových mier zameranej na výmenný kurz, spoločnej intervencii na devízovom trhu a regulácii kapitálu.

Tento úspech bol spolu s cennými skúsenosťami so spoločnou reguláciou výmenných kurzov, ktoré získali centrálné banky spoločenstva, povzbudzujúcim pozadím pre rokovania o HMÚ.

Jednotná mena zavŕši vytvorenie jednotného trhu

S návrhom vytvoriť HMÚ vznikla potreba zavŕšiť budovanie jednotného trhu, programu prijatého v roku 1985 na odstránenie zvyšných obmedzení pre voľný pohyb tovaru, služieb, osôb a kapitálu. Bolo jasné, že bude problematické dosiahnuť všetky výhody vnútorného trhu s relatívne vysokými nákladmi spôsobenými existenciou viacerých mien a nestabilných výmenných kurzov.

Navyše mnohí ekonómovia a predstavitelia centrálnych bánk zastávali názor, že národná menová autonómia kolидуje s cieľmi Spoločenstva – voľným obchodom, voľným pohybom kapitálu a pevnými výmennými kurzami. Mnohí si tento názor neskôr potvrdili turbulenciou, ktorá zasiahla ERM v rokoch 1992 a 1993 a zapríčinila vystúpenie talianskej líry a libry šterlingov a rozšírenie fluktuatívneho pásma na 15 %.

Delorova správa odporučila vytvorenie HMÚ v troch etapách

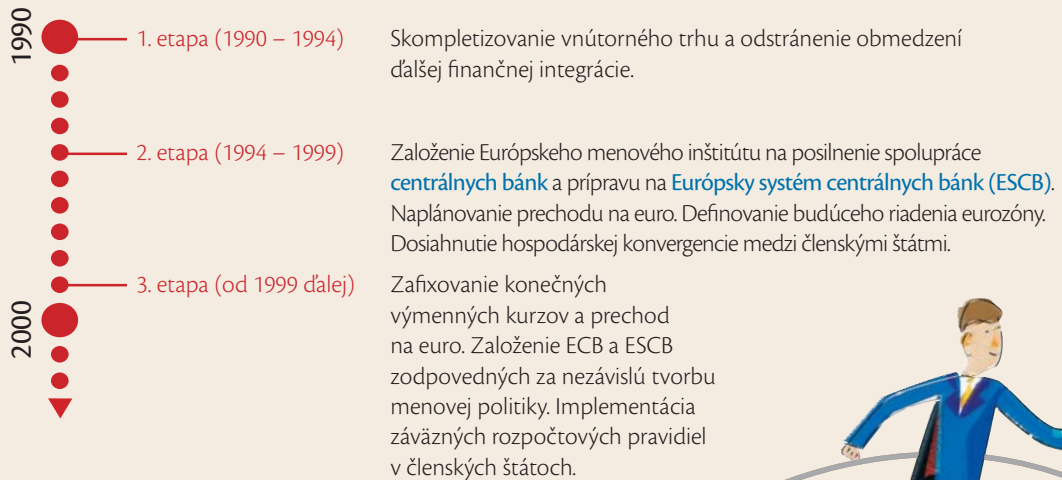
V júni 1988 bol na zasadnutí **Európskej rady** v Hanoveri ustanovený Výbor pre výskum hospodárskej a menovej únie, ktorému predsedal vtedajší prezident Komisie Jacques Delors a jeho členmi boli guvernéri všetkých centrálnych bánk ES. V jednomyselne schválenej správe, predloženej v apríli 1989, definovali nasledujúce ciele menovej únie: úplná liberalizácia pohybu kapitálu, úplná integrácia finančných trhov, neodvolateľná konvertibilita mien, neodvolateľné zafixovanie výmenných kurzov a možná výmena národných mien za jednotnú menu.

Podľa správy sa tieto ciele mali dosiahnuť v troch etapách, od tesnejšej hospodárskej a menovej koordinácie až po jednotnú menu, s nezávislou Európskou centrálnou bankou a pravidlami na reguláciu veľkosti a financovania deficitov národných rozpočtov.

Jacques Delors,
predseda Európskej komisie
od 1985 do 1995

Tri etapy vytvorenia HMÚ

© Európske spoločenstvo

Cesta k politickej, hospodárskej a menovej únii: Maastrichtská zmluva

A ďalej k Maastrichtu

Nazáklade Delorsovej správy sa na zasadnutí Európskej rady v júni 1989 v Madride rozhodlo, že v júli 1990 sa bude pokračovať v prvej etape vytvorenia HMÚ. Na zasadnutí Európskej rady v roku 1989 v Štrasburgu vznikla potreba medzivládnej konferencie na účely stanovenia revízií Zmluvy, ktoré boli potrebné na prechod k druhej a tretej etape a na implementáciu HMÚ.

Prvá etapa vytvorenia HMÚ zahŕňala skompletizovanie vnútorného trhu, začiatok koordinácie hospodárskych politík a odstránenie prekážok finančnej integrácie. V rámci nasledujúcich etáp revidovanie Zmluvy značne zjednodušilo významné prípravné práce guvernérov centrálnych bánk.

Zmluvu o Európskej únii schválili hlavy štátov alebo vlád na zasadnutí Európskej rady v Maastrichte v decembri 1991, kde sa rozhodlo, že Európa bude mať do konca storočia silnú a stabilnú jednotnú menu.

Aby hospodárska a menová únia poskytla rámec pre vznik vyššieho počtu pracovných miest a rast a aby sa zabránilo rozpadu, bolo nutné, aby ekonomiky členských štátov dosiahli pred zavedením jednotnej meny vysoký stupeň konvergencie. Preto boli v Zmluve o Európskej únii stanovené tzv. maastrichtské konvergenčné kritériá, ktoré museli členské štáty splniť, aby mohli prijať euro. Tieto kritériá sú uvedené v tabuľke 1. Okrem nich museli členské štáty dosiahnuť konvergenciu národných zákonov a pravidiel riadenia svojich národných centrálnych bánk a menových záležitostí.

Tabuľka 1. Maastrichtské konvergenčné kritériá

Čo sa meria	Ako sa to meria	Konvergenčné kritériá
<i>Stabilita cien</i>	Harmonizovaná miera inflácie spotrebiteľských cien	Maximálne 1,5 percentuálneho bodu nad mierou troch členských štátov s najnižšou mierou inflácie
<i>Charakter verejných financií</i>	Verejný deficit ako % HDP	Referenčná hodnota: maximálne 3 %
<i>Udržateľnosť verejných financií</i>	Verejný dlh ako % HDP	Referenčná hodnota: Maximálne 60 %
<i>Stálosť konvergencie</i>	Dlhodobá úroková miera	Maximálne 2 percentuálne body nad mierou troch členských štátov s najnižšou mierou inflácie
<i>Stabilita výmenného kurzu</i>	Odchýlka od centrálného kurzu	Účasť v ERM 2 roky bez závažných napätí

Maastrichtské konvergenčné kritériá boli stanovené na zaistenie toho, aby bola ekonomika členského štátu dostatočne pripravená na prijatie jednotnej meny. Predstavovali spoločnú základňu pre stabilitu, dobrý stav a udržateľnosť verejných financií pre kandidátov na vstup do eurozóny, ktorá odrážala konvergenciu hospodárskych politík a odolnosť voči hospodárskym šokom. Účelom kritéria výmenného kurzu bolo dokázať, že členský štát dokáže riadiť svoju ekonomiku bez nutnosti siahnuť po znehodnotení meny.

OD MAASTRICHTU PO EURO A EUROZÓNU: 1991 AŽ 1999

Dohodou o ciele (HMÚ) a podmienkach (maastrichtské kritériá) sa mohla Európska únia posunúť vpred. Druhá etapa vytvorenia HMÚ sa začala v júli 1994 a trvala až do zavedenia jednotnej meny v roku 1999. V rámci druhej etapy sa spustila široká škála prípravných činností:

© Európske spoločenstvo

Zavedenie eura: 1999 až 2002

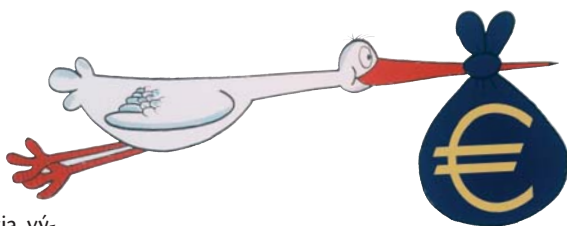
Tridsiateho prvého decembra 1998 sa neodvolateľne zafixovali výmenné kurzy medzi eurom a menami zúčastnených členských štátov. Prvého januára 1999 sa zaviedlo euro a zodpovednosť za menovú politiku novej eurozóny prevzal **Eurosystem**, tvorený ECB a národnými centrálnymi bankami (NCB) členských štátov eurozóny. To bol začiatok prechodného obdobia, ktoré malo trvať tri roky a skončiť sa zavedením eurových bankoviek a eurových mincí a stiahnutím národných bankoviek a mincí. V roku 2000 **Rada** rozhodla, že Grécko splnilo nutné podmienky pre prijatie jednotnej meny a 1. januára 2001 sa krajina pripojila k eurozóne.

Aj keď euro okamžite nahradilo národné meny a jednotky národnej meny sa stali jeho subjednotkami, euro na začiatku existovalo len ako zúčtovacia jednotka. Prostriedkom každodenných hotovostných transakcií zostali bankovky a mince národných mien. Počas prechodného obdobia sa euro začalo používať v každodenných bezhotovostných transakciách najprv v oblasti obchodu a financií. V rámci finančných trhov tento prechod prebehol okamžite – tento sektor bol kvalitne pripravený a obchodovanie na finančných trhoch prebiehalo výhradne v eurách. V administratívne a obchode trvalo prechodné obdobie dlhšie, pretože bolo nutné postupne zabezpečiť prechod účtovníckych, cenových a platobných systémov na euro. Pre občanov boli najviditeľnejšou časťou prechodu dvojité ceny na cenovkách v obchodoch, na čerpacích staniaciach atď. Bola to súčasť rozsiahlej propagačnej kampane, na základe ktorej sa široká verejnosť mala oboznámiť s eurom a blížiacim sa zavedením bankoviek a mincí.

Kurzy na bankomatoch v eurách

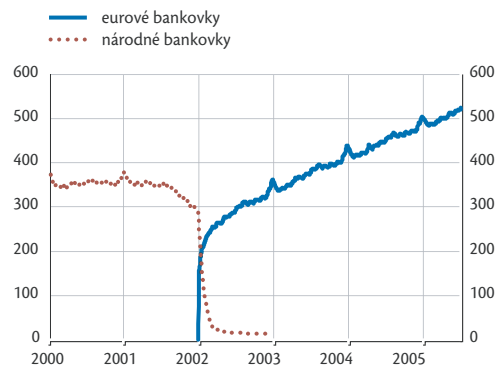
NOVÝ ROK, NOVÁ MENA

Prvého januára 2002 sa uskutočnila najväčšia výmena hotovosti v histórii. Bola to výzva nebyvalého rozsahu, ktorá sa týkala bankového sektora, spoločností zaoberajúcich sa transportom peňazí, maloobchodníkov, priemyslu automatov ovládaných hotovosťou a širokej verejnosti. Národné centrálné banky na začiatku dodali približne 144 miliárd eur v hotovosti (predzásobenie) bankám a banky maloobchodníkom (sekundárne predzásobenie), aby sa zabránilo uviaznutiu zásobovacieho reťazca. Znamenalo to, že eurová hotovosť bola v prvých dňoch roku 2002 všeobecne k dispozícii vo všetkých odvetviach. Tretieho januára 2002 už 96 % bankomatov v eurozóne vydávalo eurové bankovky. A už týždeň po zavedení prebiehala vyše polovica hotovostných transakcií v eurách.

© Európske spoločenstvo

Celková hodnota bankoviek v obeh v období od roku 2000 do júna 2005 (miliardy EUR)

Zdroj: ECB

Výmena hotovosti sa ukončila do dvoch mesiacov. Národné bankovky a mince prestali byť platidlom najneskôr ku koncu februára 2002, v niektorých členských štátoch skôr. Dovtedy sa stiahlo vyše 6 miliárd bankoviek a takmer 30 miliárd národných mincí a pre vyše 300 miliónov občanov v 12 krajinách to znamenalo očakávaný príchod eura.

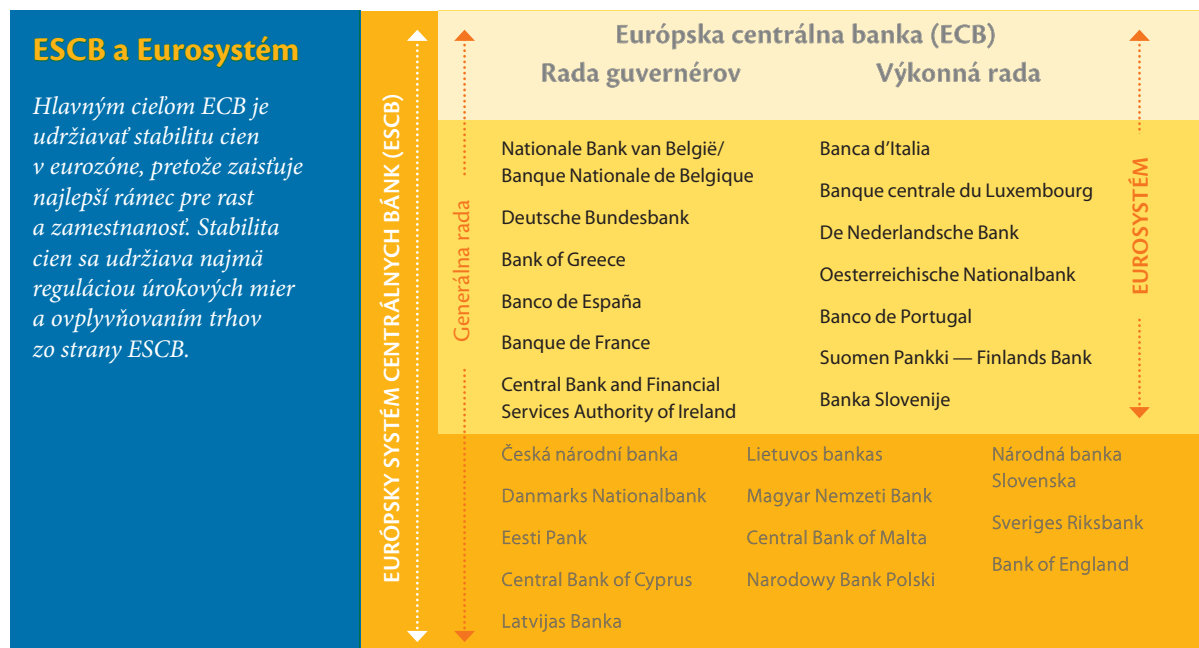
Riadenie hospodárskej a menovej únie

Podobne ako jednotný trh, HMÚ nepredstavuje konečný cieľ. Je to nástroj na napomáhanie cieľom Európskej únie – najmä vyváženému a udržateľnému hospodárskemu rastu a vysokej zamestnanosti. Činnosti a inštitúcie HMÚ boli od počiatku určené na podporovanie týchto cieľov prostredníctvom riadenia menových a hospodárskych aspektov eurozóny.

MENOVÁ POLITIKA

Eurozóna využíva jednu menu, jednu menovú politiku a nezávislé, centralizované rozhodovanie.

ECB a centrálné banky všetkých členských štátov EÚ tvoria Európsky systém centrálnych bánk (ESCB). V rámci ESCB tvoria ECB a centrálné banky členských štátov eurozóny Eurosystem. Rozhodnutia o menovej politike v eurozóne smie vykonávať len Riadiaca rada ECB, ktorú tvoria guvernéri národných centrálnych bánk členských štátov, ktoré prijali euro, a členovia Výkonnej rady ECB. Riadiaca rada ECB je jej najvyšším rozhodovacím orgánom.

Stav k 1. januáru 2007

HOSPODÁRSKA POLITIKA

Zodpovednosť za hospodársku politiku eurozóny zostáva prevažne na členských štátoch, aj keď Zmluva o ES od nich vyžaduje, aby tvorbu svojej hospodárskej politiky koordinovali s ohľadom na ciele Spoločenstva. Táto koordinácia je zaistená prostredníctvom Komisie a Rady **Ecofin**, ktorú tvoria ministri hospodárstva a financií členských štátov. Na napomáhanie koordinácii existuje množstvo štruktúr a nástrojov.

Euroskupina

Je to neformálne zoskupenie ministrov hospodárstva a financií členských štátov v eurozóne, ktoré na dvojročné obdobie volí svojho prezidenta. Zasadnutie Euroskupiny sa zúčastňuje aj Komisia a ECB. Euroskupina je fórum na rokovanie o záležitostiach týkajúcich sa eurozóny a koordinácie politík.

© Európske spoločenstvo

*Jean-Claude Juncker,
premiér a minister financií
Luxemburska a predseda
Euroskupiny*

Pakt stability a rastu

Pakt s dôrazom na dohľad nad ekonomikami členských štátov pomáha presadzovať fiškálnu disciplínu v rámci HMÚ a zaisťuje náležitý charakter štátnych financií. Komisia monitoruje štátne deficity a dlhy, ktoré musia byť podľa zmluvy nižšie ako 3 %, resp. nižšie ako 60 % HDP. Ak dôjde k prekročeniu týchto limitov, Rada môže iniciovať postih v prípade nadmerného deficitu vo forme finančnej pokuty príslušnému členskému štátu.

Všeobecné usmernenia hospodárskej politiky

Predstavujú hlavný nástroj na koordináciu hospodárskych politík v EÚ. Hrajú kľúčovú úlohu pri presadzovaní makroekonomickej stability, štrukturálnych reforiem a bezproblémového fungovania HMÚ. Všeobecné usmernenia hospodárskej politiky sú nezáväzná usmernenia pre hospodárske politiky Spoločenstva a členských štátov. Vychádzajú z rokovaní o hospodárskej politike medzi európskymi inštitúciami a členskými štátmi. Výsledkom týchto rokovaní môžu byť odporúčania Európskej komisie pre Spoločenstvo a jednotlivé členské štáty, schválené Radou ministrov. Rada a Európska komisia sledujú implementáciu týchto smerníc. Všeobecné usmernenia hospodárskej politiky stanovujú normu, na základe ktorej sa merajú ďalšie rozhodnutia v rámci národných a európskych hospodárskych politík. V prípade nesúlady môže Rada vydať nezáväzná odporúčenie nápravného opatrenia.

Očakávanie rozšírenia eurozóny

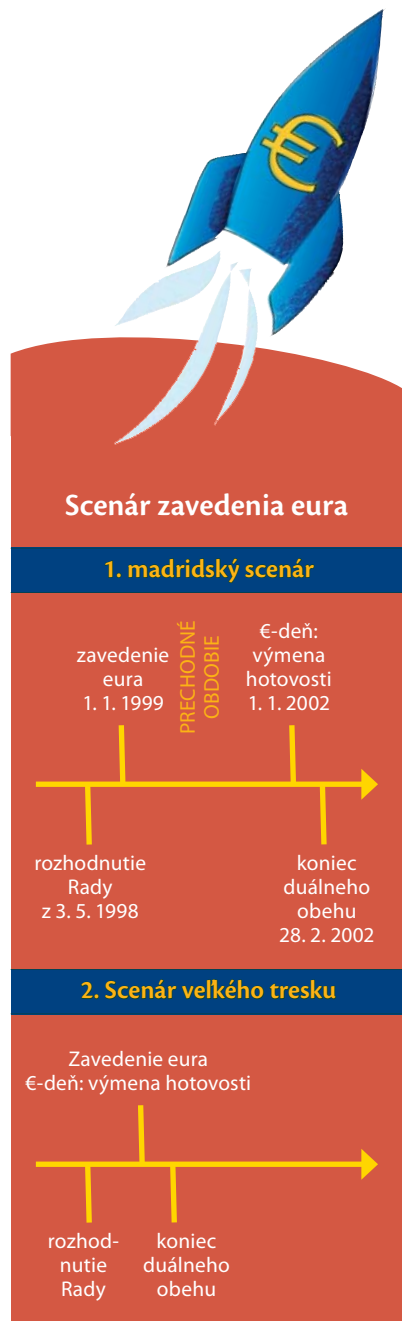
Nové členské štáty, ktoré sa k EÚ pripojili v roku 2004 a 2007, sú súčasťou HMÚ, čo znamená, že tvorbu svojej hospodárskej politiky koordinujú s ostatnými členskými štátmi EÚ a ich centrálné banky sú členmi ESCB. Pretože sa však hneď pri vstupe nepripojili k eurozóne, ich oficiálny stav až do prijatia jednotnej meny je „členské štáty s výnimkou“. Tento stav je zaručený Aktom o pristúpení, ktorý ich zaväzuje k tomu, aby sa nakoniec stali plnoprávnymi členmi eurozóny. Nové členské štáty sa nepripojili k eurozóne hneď po vstupe, pretože nespĺňali konvergenčné kritériá. Prístupová zmluva im preto poskytuje čas na vykonanie zmien potrebných na dosiahnutie konvergenencie. Prvým novým členským štátom, ktorý sa v roku 2007 pripojil k eurozóne, bolo Slovensko.

POTREBA KONVERGENCIE

Konvergenčné, tzv. maastrichtské kritériá predstavujú hospodárske ciele a inštitucionálne zmeny, ktoré krajina musí dosiahnuť skôr ako prijme jednotnú menu a vstúpi do eurozóny. Makroekonomické ukazovatele uvedené v tabuľke 1 sa používajú ako meradlo konvergenencie.

SCENÁRE PRIJATIA

Kým krajiny, ktoré sa chcú pripojiť k eurozóne, musia splniť konvergenčné kritériá, proces zavádzania eura sa môže medzi štátmi, ktoré vstúpili neskôr, líšiť. Po vytvorení eura mali zakladajúce štáty k dispozícii trojročné prechodné obdobie medzi prijatím eura ako „zúčtovacej jednotky“ pre bezhotovostné transakcie v roku 1999 a zavedením eurovej hotovosti v roku 2002. V tomto tzv. madridskom scenári trojročné prechodné obdobie umožnilo jednotlivcom a podnikom pripraviť sa na jednotnú menu skôr, ako sa reálne objaví v ich vreckách. Počas tohto prechodného obdobia sa pri hotovostných transakciách stále používala národná mena. Mnohé budúce členské štáty eurozóny však prijímajú tzv. scenár Veľkého tresku, na základe ktorého prijímajú eurovú hotovosť ihneď po vstupe do eurozóny a rýchlo stiahnu svoje národné meny z obehu.

EUROZÓNA

Dosiahnuté úspechy

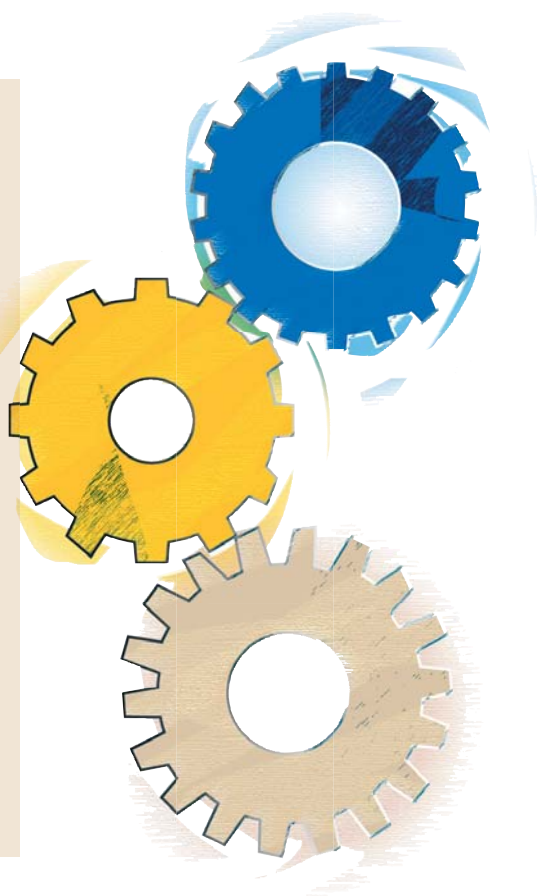
DÔVERYHODNÉ INŠTITÚCIE PRE DÔVERYHODNÚ EKONOMIKU

Inštitucionálny rámec pre riadenie HMÚ zaznamenal zreteľný úspech a odráža pevný záväzok členských štátov eurozóny spolupracovať v rámci hospodárskych záležitostí „spoločného záujmu“. Táto spolupráca je rozhodujúca pre rast a pracovné miesta, a teda aj rast životnej úrovne, ktorú jednotný trh a HMÚ podporujú.

Celistvé krajiny, napr. Spojené štáty americké a Japonsko, majú centralizovanú menovú politiku a centralizovanú fiškálnu politiku riadenú samostatnou vládou. V eurozóne je to inak. Kým eurozóna má centralizovanú nezávislú menovú politiku riadenú ECB, **fiškálna politika**, ktorá sa zaoberá príjmami a výdavkami národných rozpočtov, patrí do zodpovednosti národných vlád, aj keď podlieha mnohým pravidlám na úrovni EÚ. Preto spolupráca a koordinácia medzi členskými štátmi eurozóny v rámci záležitostí fiškálnej politiky je kľúčovým prvkom, ktorý poháňa hospodársku a menovú úniu.

HMÚ stojí na niekoľkých silných zoskupeniach, ktoré spoločne zaznamenali úspech v riadení svojich činností:

- **Európsky systém centrálnych bánk**, ktorý spája centrálné banky členských štátov EÚ, Eurosystem tvorený ECB a národnými centrálnymi bankami členských štátov, ktoré prijali euro, a tiež ECB. ECB stanovuje menovú politiku s jasným cieľom, ktorým je zaistenie stability cien;
- **Európska komisia**, ktorá prostredníctvom svojho komisára a Generálneho riaditeľstva pre hospodárske a menové záležitosti (DG ECFIN) monitoruje a posudzuje hospodársku situáciu členských štátov a dáva odporúčania;
- **Rada**, v zložení pre hospodárske a menové záležitosti (Rada Ecofin), v ktorej zasadať ministri hospodárstva a financií vlád členských štátov, aby definovali všeobecné hospodárske usmernenia a rozhodovali o odporúčaní Komisie, ktorá sa tiež zúčastňuje týchto zasadnutí. Ministri eurozóny zasadať vo forme Euroskupiny – neformálneho zoskupenia, ktorého sa zúčastňujú aj Komisia a ECB.

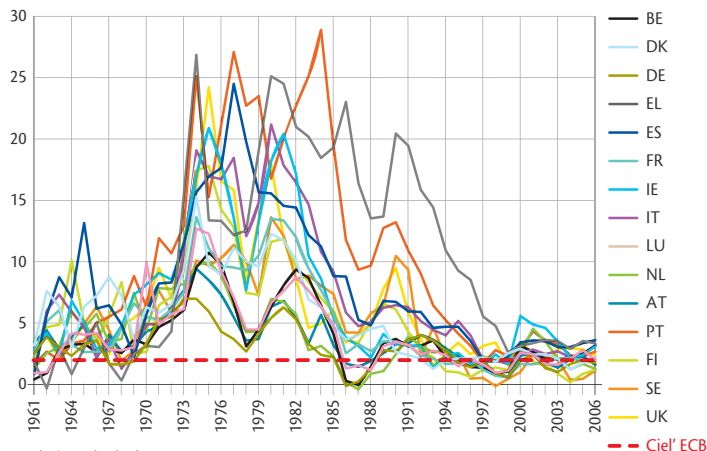

HOSPODÁRSKA STABILITA – PRÍNOS PRE VŠETKÝCH

Nestabilita meny a vysoká inflácia, ktoré boli často aktuálne v 70. a 80. rokoch 20. storočia, priniesli mnohým ľuďom problémy a neistotu. Počas prípravy hospodárskej a menovej únie sa však inflácia výrazne znížila. Následne bola inflácia udržiavaná na nízkej úrovni. Hlavným cieľom ECB je v strednodobom horizonte udržiavať cenovú infláciu na ročnej úrovni nižšej ako 2 %, ale blízko k nej. Historický vývoj inflácie je znázornený na grafe vpravo.

Konvergenca inflácie: eurozóna 12 (ročné zvýšenie v %)

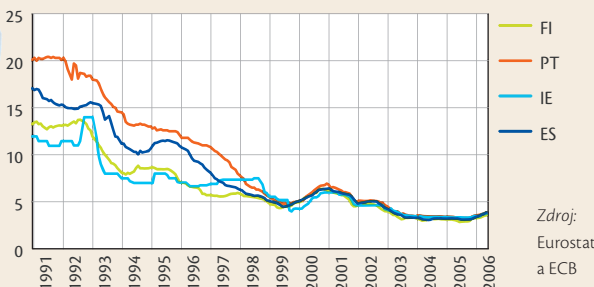
Zdroj: Európska komisia

Výhod, ktoré prináša nízka inflácia a stabilné ceny, je mnoho a ťažia z nich podniky aj spotrebiteľia.

- Spotrebiteľské pôžičky sú lacnejšie a budúce splátky sú istejšie. Bežní občania si tak môžu jednoduchšie a bezpečnejšie požičať peniaze, napr. na kúpu domu či automobilu, a mať pritom väčšiu istotu ohľadom úrovne splátok v budúcnosti.

Sadby hypoték v štyroch krajinách eurozóny

Zdroj:
Eurostat
a ECB

- Podniky majú viac stimulov na investovanie. Keď je inflácia vysoká a nestála, veritelia pripočítavajú k úrokovovej miere bezpečnostnú prirážku, ide o tzv. rizikový príplatok. Keď je inflácia nízka a stabilná, tieto bezpečnostné prirážky už nie sú potrebné, preto sa peniaze uvoľnia a podniky môžu viac investovať, čím podporujú rast a pracovné miesta.
- Profituje z toho aj spoločnosť, sociálna súdržnosť a nižšie príjmové skupiny. Výkyvy inflácie zväčšujú rozdiel medzi bohatšími a chudobnejšími skupinami spoločnosti. Pri stabilnej inflácii sú občania s nižšími príjmami chránení pred poklesom hodnoty svojho majetku a kúpnej sily.

JEDNOTNÁ MENA – ZAVRŠENIE VYTVORENIA JEDNOTNÉHO TRHU

Používanie viacerých mien so sebou nesie vyššie náklady a sťažuje porovnávanie cien, dokonca aj na jednotnom trhu. Jednotná mena euro odstraňuje tieto nevýhody a prináša úžitok spotrebiteľom aj podnikom.

- Náklady na výmenu peňazí na hraniciach, tzv. transakčné náklady, sa v eurozóne odbúrali. Znižujú sa tak náklady pre cestujúcich, či cestujú obchodne, študovať alebo ide o turistov. Kedysi človeku s 1000 nemeckými markami vo vrecku, ktorý cestoval cez 15 členských štátov a v každom z nich si menil peniaze, zostalo pri návrate domov menej ako 500 mariek bez toho, aby si za ne niečo kúpil. Keď si dnes so sebou človek vezme 1000 eur, domov sa vráti s rovnakou čiastkou.
- Euro prináša na jednotný trh transparentnosť. Spotrebiteľia a podniky môžu jednoducho porovnávať ceny svojich tovarov a služieb v rámci celej EÚ. To vplýva na rast konkurencie medzi dodávateľmi a zachovávanie tlaku na znižovanie cien v eurozóne. Túto transparentnosť podporuje nízka, stabilná inflácia cien, pretože zmeny pomerných cien možno jednoducho identifikovať. Konkurencia sa zvyšuje aj rastom elektronického obchodovania prostredníctvom internetu, ktoré umožňuje jednoduché porovnávanie medzinárodných cien.
- Transakčné náklady môžu byť veľmi vysoké – pred prijatím eura sa v EÚ odhadovali na 0,3 až 0,4 % HDP, t. j. 20 až 25 miliárd eur. Podniky museli pri presune tovaru, osôb a kapitálu po EÚ znášať veľkú časť týchto nákladov. V eurozóne sa tieto náklady odbúrali a príslušné peniaze sú k dispozícii na produktívne investovanie do rastu a pracovných miest, čím sa podporuje obchod vo vnútri Spoločenstva. Navyše, vďaka odstráneniu transakčných nákladov na jednotnom trhu je eurozóna atraktívna pre zahraničné investície.

© Christophe Marjolet/PhotoAto

© Európske spoločenstvo

© Imagesource

MEDZINÁRODNÁ ÚLOHA EURA

Euro je silná medzinárodná mena. Euro, podporované záväzkom členských štátov eurozóny, silným a viditeľným riadením menovej politiky Európskou centrálnou bankou a veľkosťou a vplyvom eurozóny ako zoskupenia sa celosvetovo stalo atraktívnou menou, podobne ako americký dolár alebo japonský jen. V tabuľke 2 sú porovnané niektoré hlavné ekonomické indikátory eurozóny a EÚ s údajmi USA a Japonska:

© Christophe Marjalet/PhotoAlto

Tabuľka 2

Hlavné ukazovatele (2004)	Eurozóna	EÚ-25	USA	Japonsko
Populácia (v miliónoch)	311	459	294	127
HDP (v triliónoch eur merané v parite kúpnej sily)	7,6	10,3	10,2	3,3
Podiel na svetovom HDP (% z PPP)	15,3	21,1	20,9	6,9
Vývoz* (tovar a služby ako % HDP)	19,5	12,8	9,8	13,6
Dovoz* (tovar a služby ako % HDP)	17,8	12,6	15,1	11,6

*Bez vnútorného obchodu EÚ

Zdroj: Údaje ECB, 2004

Ako vidieť v tabuľke, eurozóna je silné zoskupenie s voľným obchodovaním. Táto otvorenosť spolu so silou eura pod HMÚ prináša **viacero výhod**.

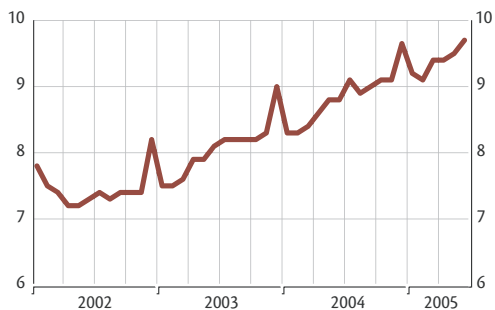

- Eurozóna je ako najväčšia obchodná veľmoc na svete atraktívnou destináciou pre každého, kto chce obchodovať na jednotnom trhu. Podniky eurozóny môžu fakturovať a platiť v eurách, čo znižuje ich náklady a riziká a umožňuje lepšie obchodné plánovanie.
- Euro je atraktívnou rezervnou menou pre ostatné krajiny. Podiel eura v oficiálnych devízových rezervách centrálnych bánk na celom svete stúpa a ku koncu roka 2004 predstavoval približne 25 %, čo je oveľa viac, ako zaujímali národné meny, ktoré nahradilo.
- Vďaka sile eura a jeho rastúcemu používaniu v medzinárodnom obchode má hlas eurozóny v medzinárodných finančných inštitúciách a organizáciách, ako je napr. Medzinárodný menový fond, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a Svetová banka, väčší význam. Kým členské štáty sú v týchto orgánoch často priamo zastúpené, Rada Ecofin, Komisia a ECB sa na príslušných zasadnutiach týchto medzinárodných organizácií zúčastňujú samostatne alebo ako súčasť delegácie EÚ.

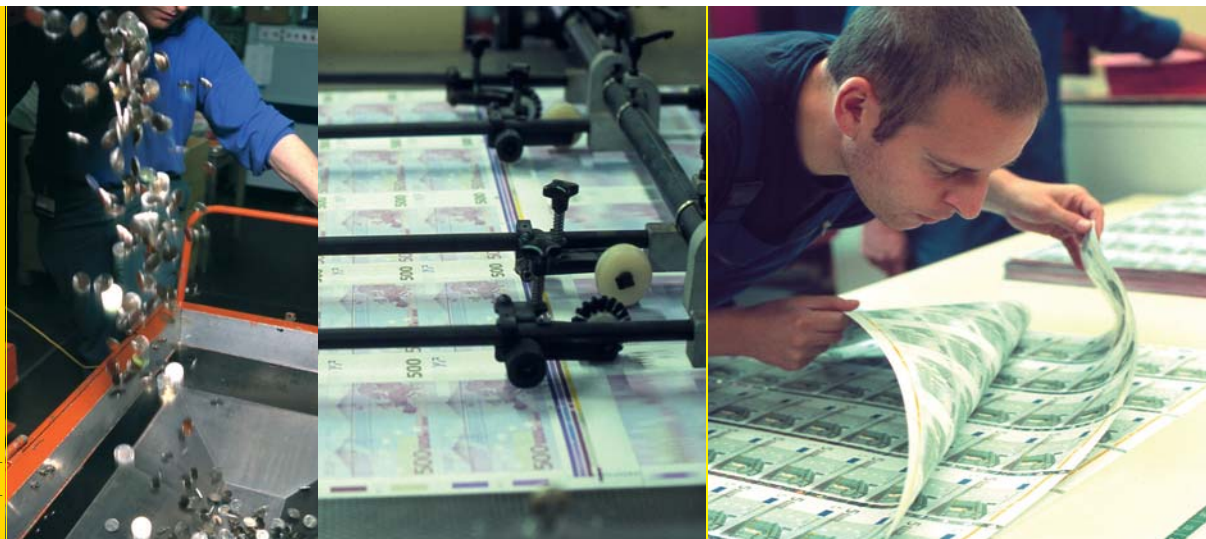
Euro v číslach

Pred zavedením eura sa vytlačilo približne 14 miliárd eurových bankoviek v hodnote 663 miliárd eur a z 250 000 ton kovu sa vyrobilo 52 miliárd eurových mincí. Pri zavedení eurovej hotovosti ráno 1. januára 2002 bolo v eurozóne k dispozícii približne 7,8 miliárd bankoviek v hodnote 140 miliárd eur. Odvtedy dopyt neustále rastie, tak ako vidieť na grafe vpravo (vrcholy rastu boli spôsobené dodatočným dopytom po bankovkách vo vianočnom období):

Celkový počet eurových bankoviek v obehu od roku 2002 do júna 2005 (miliardy)

Zdroj: ECB

Do roku 2005 bolo v obehu takmer 10 miliárd eurových bankoviek v hodnote vyše 500 miliárd eur a vyše 63 miliárd eurových mincí v hodnote vyše 16 miliárd eur, ktoré možno vyberať z vyše 229 000 bankomatov v eurozóne.

ECB má výhradné právo schvaľovať emisie eurových bankoviek. Na ich výrobe sa podieľajú národné centrálné banky. Eurové mince emitujú členské štáty eurozóny v objemoch, ktoré schválila ECB.

Euro a jeho motívy

VŠETKY EUROVÉ BANKOVKY S ROVNAKÝMI MOTÍVMÍ

Tieto motívy boli vybrané prostredníctvom súťaže organizovanej na celom území EÚ. Víťazné návrhy boli inšpirované témou „epochy a slohy Európy“ a znázorňujú architektonické slohy viacerých kultúrnych období Európy. Antický, románsky, gotický, renesančný, barokový a rokokový štýl, doba železná a doba skla, moderná architektúra. Všetky znázorňujú prvky ako okná, brány a mosty. Bankovky majú rôzne veľkosti, nápadné farby a na povrchu reliéfne oblasti, ktoré pomáhajú čiastočne nevidomým ľuďom rozpoznať ich nominálnu hodnotu.

Ochranné znaky

Eurové bankovky aj eurové mince obsahujú moderné ochranné znaky zabraňujúce ich falšovaniu. Väčša reliéfnej tlači sú bankovky na dotyk špecifické, okrem toho obsahujú vodoznaky, ochranné vlákna a hologramy viditeľné na oboch stranách. Mince sú chránené jedinečnou skladbou kovov a strojovo čitateľnými znakmi.

© ECB

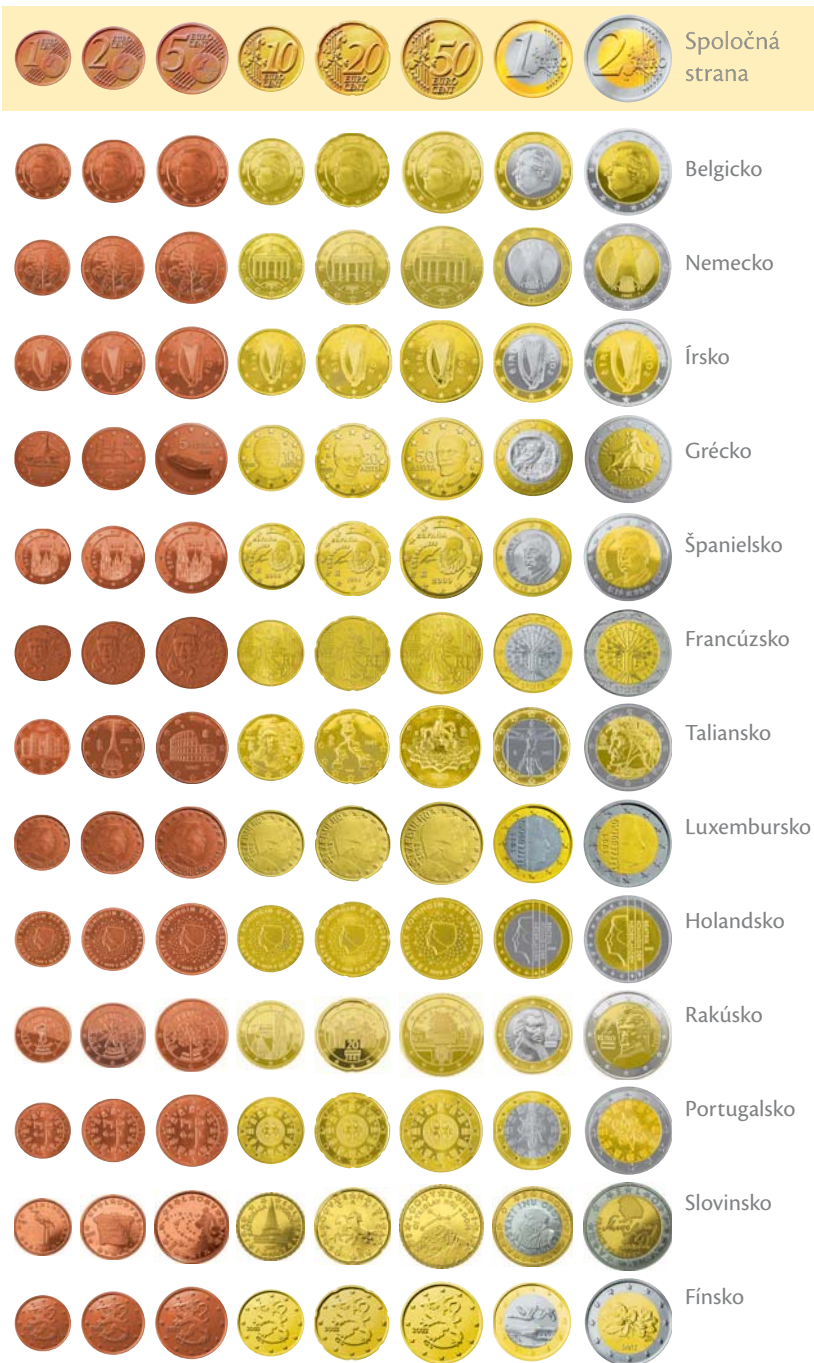
Internetová stránka predstavuje ochranné znaky: www.ecb.eu

EUROVÉ MINCE S ODLIŠNÝMI MOTÍVMI

Všetky eurové mince majú na jednej strane rovnaký motív a na druhej strane motív špecifický pre príslušnú krajinu. Každý člen eurozóny si zvolil vlastnú sériu motívov, pričom bral do úvahy svoju špecifickú históriu či kultúru. Motívy sa často vybrali prostredníctvom súťaže. Rovnako ako členovia eurozóny, aj Monako, San Maríno a Vatikán majú povolenie emitovať eurové mince. Na spoločných motívoch na viacerých minciach je zobrazená mapa eurozóny. Tento motív sa bude aktualizovať, aby zobrazoval rozšírenú eurozónu. Na minciach emitovaných novými členmi eurozóny pri prijímaní eura budú nové spoločné motívy, ktoré sa postupne zavedú aj u existujúcich členov.

Špeciálne motívy pre špeciálne príležitosti

Každý členský štát eurozóny môže raz ročne emitovať pamätnú 2-eurovú mincu. Tieto mince majú rovnaké znaky a prvky a rovnakú spoločnú stranu ako bežné 2-eurové mince. Odlíšujú sa pamätným motívom na národnej strane. Napríklad, Fínsko emitovalo v roku 2005 pamätnú 2-eurovú mincu na oslavu založenia Spojených národov a členstva Fínska, Grécko emitovalo v roku 2004 pamätnú mincu na oslavu aténskych olympijských hier.

Glosár

Bretton Woods: Bol to systém medzinárodného menového riadenia, odsúhlasený v roku 1944 krajinami s najväčším priemyselným vplyvom. Od signatárov sa vyžadovalo, aby prepojili svoje meny s cenou zlata a podporovali tak medzinárodnú menovú stabilitu.

Centrálna banka: Národná banka, ktorá spravuje peňažné rezervy krajiny a riadi fyzickú dodávku peňazí.

Ecofin: Rada Európskej únie v zložení, ktoré tvoria ministri hospodárstva a financií členských štátov EÚ.

Euroskupina: Ministri hospodárstva a financií členských štátov eurozóny.

Európska centrálna banka (ECB): Centrálna banka eurozóny. ECB nezávisle riadi menovú politiku eurozóny.

Európska rada: Zasadnutia prezidentov a premiérov členských štátov Európskej únie a predsedu Európskej komisie.

Európsky menový systém (EMS): Systém na riadenie výkyvov mien, ktorý založilo Európske hospodárske spoločenstvo v roku 1979 a nahradil „menového hada“.

Európsky systém centrálnych bánk (ESCB): Tvoria ho centrálné banky EÚ a ECB.

Eurosystém: Časť ESCB, ktorú tvoria centrálné banky eurozóny a ECB.

Fiškálna politika: Zahŕňa riadenie štátnych príjmov (napr. dane) a výdavkov (napr. výdavky na zdravotnú starostlivosť).

Jednotný trh: Colná únia, v rámci ktorej sú spoločné politiky založené na voľnom pohybe kapitálu, tovaru, osôb a služieb. Jednotný trh sa podobá na spoločný trh, kladie však väčší význam na odstránenie obchodných obmedzení, ako sú napr. technické normy a dane, ktoré sú „harmonizovanejšie“. EÚ najprv predstavovala spoločný trh, jednotným trhom sa stala na základe Maastrichtskej zmluvy z roku 1992.

Mechanizmus výmenných kurzov (ERM): Časť Európskeho menového systému, v rámci ktorého členovia EMS odsúhlasili, že budú udržiavať pomerne ceny svojich mien v rámci úzkeho pásma voči ECU. ERM bol pri zavedení eura v roku 1999 nahradený mechanizmom **ERM II**, v rámci ktorého sa meny členských štátov EÚ prepojili s eustom v rámci fluktuatívneho pásma $\pm 15\%$.

Maastrichtská zmluva (Zmluva o Európskej únii): V roku 1992 ju v holandskom Maastrichte podpísali členské štáty Európskeho spoločenstva. Maastrichtská zmluva rozšírila právomoci Európskeho spoločenstva, na základe čoho sa zmenilo na Európsku úniu, a viedla k vytvoreniu HMÚ a eura.

Menová politika: Zahŕňa riadenie ponuky peňazí v hospodárstve, napr. emisiou peňazí alebo stanovením úrokových mier.

Menový had: Mechanizmus na riadenie výkyvov mien voči americkému doláru, prijatý Európskym hospodárskym spoločenstvom v roku 1972. Ide o udržiavanie mien voči doláru v rámci úzkeho pásma.

Rada Európskej únie: Tvoria ju zástupcovia vlád členských štátov. Je rozhodovacím orgánom Európskej únie. Zástupcovia vlád zasadať v rôznom zložení Rady, napr. ministri vlád zodpovední za záležitosti týkajúce sa životného prostredia zasadať v Rade pre životné prostredie.

Rímska zmluva (Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva): Podpísaná v roku 1957 v Ríme. Táto Zmluva znamenala založenie Európskeho hospodárskeho spoločenstva, predchodcu Európskeho spoločenstva. Maastrichtskou zmluvou bola premenovaná na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva (Zmluva o ES).

Zmluva o ES: Pozri Rímska zmluva.

Európska komisia ani žiadna osoba konajúca v mene Komisie nie je zodpovedná za možné použitie nasledujúcich informácií.

Viac doplňujúcich informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete.

Sú dostupné cez server Európa (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, 2007

Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpoveď na vaše otázky o Európskej únii

Bezplatné telefónne číslo*:

00 800 6 7 8 9 10 11

* Niektorí operátori mobilných sietí nepovoľujú prístup k číslam 00800 alebo tieto hovory fakturujú.

Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre
hospodárske a menové záležitosti
http://ec.europa.eu/economy_finance/index_en.htm

Eurostat – Štatistický úrad Európskych
spoločenstiev
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Európska centrálna banka
<http://www.ecb.eu/>

Európska komisia
<http://ec.europa.eu/>

Euro
<http://ec.europa.eu/euro>

Európska komisia

JEDNA MENA PRE JEDNU EURÓPU

Cesta k euru

2007 — 20 s. — 17,6 × 25 cm
ISBN 92-79-04488-5

© Európske spoločenstvá, 2007

Rozmnožovanie je povolené len so súhlasom autora.

Printed in Belgium

VYTLAČENÉ NA BIELOM BEZCHLÓROVOM PAPIERI

JEDNA MENA PRE JEDNU EURÓPU

Cesta k euru

História sa začala písať 1. januára 1999, keď 11 krajín Európskej únie vytvorilo menovú úniu s jednou menou, eurom.

Eurové bankovky a mince boli zavedené do obehu 1. januára 2002. História vytvorenia spoločnej európskej meny siaha už ku vzniku samotnej Európskej únie. Päťdesiat rokov od Rímskej zmluvy tvorilo základy dnešnej EÚ, euro je najväčším a najviditeľnejším úspechom procesu európskej integrácie.

Historické dobrodružstvo eura je opísané v tejto brožúre a na sprievodnom plagáte, ktoré sú k dispozícii od Európskej komisie na:
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/general/general_en.htm